

**SOUBĚŽNÉ PODÁNÍ VÝBORU PRO ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM DISKRIMINACE ŽEN
ZA ČESKOU REPUBLIKU**

**PODLE ČLÁNKU 18 ÚMLUVY O ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM DISKRIMINACE ŽEN
(CEDAW)**

K JEHO ZVÁŽENÍ NA 47. ZASEDÁNÍ 4.-22. ŘÍJNA 2010

ČLÁNKY 10, 12 A 16: NUCENÉ STERILIZACE ROMSKÝCH ŽEN

OBSAH

PŘEHLEDNÝ SOUHRN.....	3
PODKLADOVÉ INFORMACE.....	3
LEGISLATIVNÍ ZMĚNY TÝKAJÍCÍ SE STERILIZACE.....	6
PŘETRVÁVAJÍCÍ PROBLÉMY TÝKAJÍCÍ SE ZÁKONNÝCH OMEZENÍ V PŘÍPÁDECH PORUŠENÍ PRÁV NA OCHRANU OSOBNOSTI.....	6
PŘÍPADOVÁ STUDIE – KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE, OSTRAVA.....	7
SOUDNÍ JEDNÁNÍ V PROBÍHAJÍCÍCH PŘÍPÁDECH NUCENÝCH STERILIZACÍ.....	8
KOMENTÁŘ K INFORMACÍM POSKYTNUTÝM VLÁDOU ČR VÝBORU CEDAW V TĚCHTO ZÁLEŽITOSTECH.....	9
DOPORUČENÍ PRO KROKY VLÁDY.....	9

PŘEHLEDNÝ SOUHRN

1. Evropské centrum pro práva Romů (ERRC)¹ podává tuto souběžnou zprávu Výboru Spojených národů pro odstranění diskriminace žen (Výbor nebo CEDAW) s vyjádřením ke spojené čtvrté a páté periodické zprávě České republiky podané podle článku 18 Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen (Úmluva).
2. Tato stínová zpráva popisuje současnou situaci ohledně jednoho z nejzávažnějších porušení práv žen – praktiky nucených sterilizací – a právní překážky, postupy a jiné překážky zabraňující dosažení efektivní nápravy pro oběti. Toto písemné podání se zaměřuje pouze na problematiku přímo spojenou s praktikou nucených sterilizací, tedy na články 10 (stejná práva v oblasti vzdělání), 12 (stejná práva v přístupu ke zdravotnickým službám) a 16 (odstranění diskriminace ve všech věcech týkajících se manželství a rodinných vztahů) Úmluvy. Cílem této zprávy je poskytnout aktuální informace o situaci od roku 2006, kdy CEDAW naposledy přezkoumala situaci v České republice. To zahrnuje aktuální informace o soudních řízeních v případech nucených sterilizací, legislativní překážky, komentář k informacím poskytnutým vládou ČR a doporučení pro kroky vlády.
3. Sterilizace, u nichž chyběl plný a informovaný souhlas, implikují řadu ustanovení Úmluvy, včetně článku 10 (h), který stanoví, že státní strany mají povinnost přijmout „veškerá patřičná opatření“ k zajištění „zdraví a blaha rodiny včetně informací a rad pokud jde o plánování rodiny“. Tyto praktiky také vážně zpochybňují dodržení článku 16 Úmluvy ze strany státu, který zavazuje státy k „přijetí veškerých příslušných opatření [...] ve všech věcech týkajících se manželství a rodinných vztahů“. Úmluva výslovně požaduje, aby státy zajistily mužům a ženám „stejná práva rozhodnout se svobodně a odpovědně o počtu a době narození jejich dětí a mít přístup k informacím, vzdělání a prostředkům, které jim umožní uplatňovat tato práva“. Článek 12 Úmluvy CEDAW říká, že „státy zajistí ženám příslušné služby v souvislosti s těhotenstvím, šestinedělím a poporodním obdobím“.
4. Obecné doporučení CEDAW č. 21 zdůrazňuje důležitost přístupu k informacím, výslovně v kontextu sterilizací.² Podle obecného doporučení č. 24 výbor CEDAW naléhá na státy, aby „nepovolili formu nátlaku, jako je například sterilizace bez souhlasu [...], který porušuje právo žen na informovaný souhlas a důstojnost“. Konečně v obecném doporučení č. 19 se uvádí, že „povinná sterilizace nepříznivě ovlivňuje fyzické i duševní zdraví žen...“ Ve zprávě č. 4/2004 z 12. února 2004 využívá CEDAW prohlášení Úmluvy v případech nucených sterilizací v případě A. S. proti Maďarsku.³

PODKLADOVÉ INFORMACE

5. Po prvním oficiálním uznání problému nucených sterilizací romských žen českými úřady v prosinci 2005, kdy veřejný ochránce práv (ombudsman) zveřejnil zprávu o svém vlastním vyšetřování této problematiky, vyjádřil předseda vlády politování nad praktikou (viz odstavec 14 níže), ale vláda ČR nepodnikla žádné významné kroky, aby poskytla kompenzaci poškozeným. Ve své zprávě ombudsman informoval, že praktika sterilizací bez svobodného a informovaného souhlasu se prováděla za komunismu v bývalém Československu a většinou se týkala romských žen. Ombudsman také sdělil, že poslední případ zaznamenaný v České republice se stal v roce 2001. I když ombudsman doporučil opatření, která měla být přijata, aby ženám nebyl odepřen přístup ke spravedlnosti, málo se od té doby změnilo. V

1 Evropské centrum pro práva Romů (ERRC) je mezinárodní právní organizace prosazující veřejný zájem zabývající se řadou činností, jejichž cílem je boj proti rasismu namířeného proti Romům a zneužívání lidských práv Romů, zejména se pak angažuje v strategických soudních procesech, mezinárodní advokacii, výzkumu a rozvoji taktik a školení romských aktivistů. Informace o Evropském centru pro práva Romů jsou k dispozici na <http://www.errc.org>.

2 Aby ženy mohly činit informovaná rozhodnutí o bezpečnosti a spolehlivosti metod kontracepce, musí mít informace o možnostech antikoncepce a jejich použití a zaručený přístup k sexuální výchově a službám souvisejícím s plánováním rodiny, jak je popsáno v článku 10 (h) Úmluvy: „Ženy mají právo rozhodnout o počtu a době narození jejich dětí.“

3 A.S. proti Maďarsku, CEDAW/C/36/D/4/2004, 12. února 2004, revize 14. srpna 2006. Informace na: http://reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/ww_CEDAW_Hungary_2006.pdf

současné době není pro většinu žen, které byly takto poškozeny, k dispozici žádná účinná náprava, jak je uvedeno v následujících odstavcích této zprávy.

6. ERRC a česká organizace Vzájemné soužití vedou pokračující vyšetřování týkající se praktik nucených sterilizací v jehož důsledku vyšlo na světlo dalších 20 nových případů, nejnovější z nichž se stal v roce 2007. V těchto nově odhalených případech se operace uskutečnily mezi lety 1989 a 2007 a zdá se, že při nich chyběl svobodný a informovaný souhlas. Ve většině případů podepsaly ženy souhlas se zákrokem, aniž by byly řádně informovány o důsledcích operace. V některých případech podepsaly ženy souhlas se zákrokem pod hrozbou, v některých případech si nepamatují, že by nějaký dokument podepisovaly a jedna z žen byla negramotná. Jedna z žen v důsledku rady poskytnuté jejím lékařem, který ji varoval o problematičnosti jejího těhotenství, podstoupila potrat a bylo jí sděleno, že její těhotenství může být přerušeno jen tehdy, pokud zároveň podstoupí sterilizaci. Některé ženy uvedly, že nebyly požádány, aby podepsaly souhlas se zákrokem.
7. Ve svých svědectvích ženy uvedly přetrvávající zdravotní problémy spojené s operací, a to jak fyzické tak duševní. Navíc mají v důsledku těchto operací tyto ženy strach z lékařského ošetření. V naprosté většině případů došlo v důsledku sterilizací u žen ke zhoršení kvality jejich rodinného života, neboť chtěly mít další děti. V několika případech opustili ženy jejich partneři.
8. Zpráva ombudsmana z 23. prosince 2005⁴ popisuje praktiky nucených sterilizací v České republice a navrhovaná legislativní opatření, metodologické postupy a nápravná opatření, které má přijmout vláda. V oblasti právních opatření ombudsman navrhl, aby novela zákona o zdravotní péči obsahovala ustanovení, které bude výslovně požadovat, aby doba mezi udělením informovaného souhlasu a operací nebyla kratší než sedm dní. Ombudsman také upřesnil, že nový zákon o zdravotní péči by měl obsahovat referenci o povinnosti lékaře informovat pacienta o povaze zákroku, jeho trvalých následcích a potenciálních rizicích, stejně jako o dostupných alternativách.⁵
9. Ombudsman také navrhl opatření pro Ministerstvo zdravotnictví v nelegislativní sféře, jako je vydání příručky vysvětlující podstatu a důsledky sterilizace pacientům a poskytnutí pokračujícího vzdělávání pro doktory se zaměřením na práva pacientů. V sekci věnované opravným opatřením se ombudsman zabýval různými okolnostmi, které jsou obsaženy v legislativě o sterilizaci tak, jak se vyvíjela v čase, a shledal, že politika poskytování finančních pobídek ženám, které podstoupily sterilizaci, naznažuje zodpovědnost státu.

Ve svém závěrečném komentáři ze srpna 2006 CEDAW vyzval českou vládu, aby:

naléhavě přijala kroky k realizaci doporučení ombudsmana/veřejného ochránce práv co se týče nedobrovolných nebo nucených sterilizací a bez odkladu přijala legislativní změny týkající se sterilizací, včetně jasné definice informovaného, svobodného a kvalifikovaného souhlasu v případech sterilizací [...]; zajistila nepřetržité a povinné školení zdravotních profesionálů a sociálních pracovníků o právech pacientů; vypracovala opatření o kompenzaci obětí nedobrovolných nebo nucených sterilizací. Rovněž vyzývá stát, aby poskytl nápravu romským ženám, které se staly oběťmi nedobrovolné nebo nucené sterilizace, a zabránil dalším nedobrovolným nebo nuceným sterilizacím.⁶

10. Tyto komentáře byly vzaty na vědomí Vládou ČR v usnesení č. 96 z 25. února 2007, ve

4 Konečné stanovisko veřejného ochránce práv v záležitosti sterilizací vykonaných v rozporu se zákonem a navrhovaná nápravná opatření. JUDr. Otakar Motejl, Veřejný ochránce práv, Brno, 23. prosince 2005. Informace na: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/ngos/Public-defender-rights.pdf>.

5 Nový zákon o zdravotnické péči k 7. září 2010 ještě nebyl přijat.

6 Výbor Spojených národů pro odstranění diskriminace žen (CEDAW). Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen: Závěrečný komentář, Česká republika, 25. srpna 2006. Více informací na: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/50a930533a8ea63ac12572280038d1d6/\\$FILE/N0648060.pdf](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/50a930533a8ea63ac12572280038d1d6/$FILE/N0648060.pdf)

kterém byli členové vlády vyzváni, aby tato doporučení měli na zřeteli.⁷

11. Podobně ve svých Závěrečných pozorováních České republiky z dubna 2007 Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace (CERD) poukázal „se znepokojením, že ženy, z nichž velkou část tvoří romské ženy, byly podrobeny nucené sterilizaci“.⁸
12. V návaznosti na ombudsmanovu zprávu a doporučení CEDAW a CERD schválila Rada vlády ČR pro lidská práva návrh v souvislosti se sterilizacemi vykonanými v České republice v rozporu se zákonem. V tomto návrhu rada mezi jiným doporučila:
 - vládě uznat praktiku nezákonných sterilizací, vyjádřit politování nad touto praktikou a zavázat se k opatřením, která zabrání jakýmkoliv podobným praktikám v budoucnosti;
 - finančně odškodnit oběti;
 - zahájit vyšetřování týkající se sterilizací v minulosti a za tímto účelem zřídit speciální komisi, která provede vyšetřování;
 - průběžně vést osvětovou kampaň pro veřejnost, jejímž cílem bude prevence a vzdělávání veřejnosti s ohledem na sterilizace a destigmatizaci obětí;
 - novelizovat zákon o zdravotnické péči a příslušnou legislativu tak, aby zahrnovala nová opatření týkající se sterilizace, informovaného souhlasu všech pacientů zejména s ohledem na osoby, jejichž právní odpovědnost je omezená; Praktika sterilizací by také měla být začleněna do návrhu zákona o zdravotní péči, který je připravován Ministerstvem zdravotnictví.⁹
13. V návaznosti na většinu výše zmíněných položek z roku 2009 český ministr pro lidská práva a národnostní menšiny připravil návrh týkající se sterilizací žen v České republice vykonaných v rozporu se zákonem. Tento dokument, ve kterém ministr kritizuje předchozí iniciativy, aby vyjádřil kritiku, ale nenavrhuje komplexní řešení, byl uznán vládou 23. listopadu 2009 v jejím usnesení 1424,¹⁰ které říká:

Vláda

I. uznává návrh ministra pro lidská práva týkající se sterilizací žen v České republice vykonaných v rozporu se zákonem. Tento návrh je připojen k tomuto prohlášení,

II. vyjadřuje politování nad chybnými případy, které se staly provedením sterilizací v rozporu se směrnicí Ministerstva vnitra ČSR LP 252.3-19.11.71 o výkonu sterilizací ze dne 17.12.1971 a zavazuje se podniknout kroky v bodu III tohoto prohlášení, aby se takové jednání v budoucnu neopakovalo,

III. pověřuje Ministerstvo zdravotnictví vykonat do 31.12.2009 následující:

a. Podat vládě informace o plnění opatření navrhovaných poradním sborem Ministerstva zdravotnictví v problematice nezákonných sterilizací a účinnosti těchto opatření;

b. Zahrnout otázku sterilizací do programu Odborného fóra pro vytvoření standardů péče a soustředění vybrané, vysoce specializované péče.

7 Rozhodnutí Vlády ČR č. 96 z 25.2.2007. K dispozici v českém jazyce na: [http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/4D0EE157623A59AAC12572740028E8B2/\\$FILE/uv070205.0096.doc](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/4D0EE157623A59AAC12572740028E8B2/$FILE/uv070205.0096.doc)

8 Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace (CERD), Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace: závěrečná pozorování, Česká republika, 11.4.2007. K dispozici na: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46484d2d.html>

9 Návrhy Rady vlády ČR týkající se sterilizací vykonaných v rozporu se zákonem, verze schválená Radou 13.12.2007. Více informací na: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/cinnost-rady/zasedani-rady/sterilizace-text.pdf>

10 Usnesení Vlády ČR č. 1424 z 23.11.2009. K dispozici v českém jazyce na: [http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/6430E40ED2EFF39AC1257674004347C2/\\$FILE/1424uv091123.1424.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/6430E40ED2EFF39AC1257674004347C2/$FILE/1424uv091123.1424.pdf)

c. Oslovit organizace přímo ovládané ministerstvem a skrze krajské úřady a zařízení poskytující zdravotní péči v České republice v porodnicko-gynekologické oblasti prošetřit dodržování právních předpisů o vykonávání sterilizací.¹¹

14. I když se nemusí jednat o nárůst výskytu nucených sterilizací, v důsledku pokračující práce občanské společnosti, která pomáhá obětem, se neustále zvyšuje počet odhalených obětí. Vzhledem k promlčecí lhůtě, která se vztahuje na většinu těchto případů, pokračují ženy v odvolávání se k ombudsmanovi. Po obdržení vícero stížností oznámil ombudsman ženám, že mu jeho kompetence nedovolují učinit více než již učinil ve své zprávě z roku 2005 a navrhl jim, aby se odvolaly k příslušným úřadům – buď ke oddělení zdravotní péče na krajských úřadech nebo v případě státních klinik k českému Ministerstvu zdravotnictví (viz případová studie níže ohledně diskuse o neúčinnosti tohoto způsobu).¹²

LEGISLATIVNÍ ZMĚNY TÝKAJÍCÍ SE STERILIZACE

15. Česká vláda ve své zprávě pro CEDAW uvádí, že nepřijala žádné legislativní změny, ale že s tím v budoucnu počítá. Podobně nebyl doposavad vytvořen žádný zvláštní mechanismus pro odškodnění, jak bylo doporučeno CEDAW na jejím zasedání o České republice v roce 2006.

16. Jak bylo uvedeno výše, česká vláda přijala 23. listopadu 2009 usnesení č. 1424, ve kterém vyjadřuje politování nad jednotlivými chybami objevenými u sterilizací žen porušujících směrnici Ministerstva zdravotnictví.¹³ I když usnesení obsahovalo také iniciativu navrhuující další kroky a postupy, které by vedly k tomu, že se taková jednání nebudou v budoucnosti opakovat, dodnes nebyly českou vládou v tomto směru zavedeny žádné konkrétní kroky nebo postupy.

17. Podobně česká vláda nezavedla pro oběti nucených sterilizací plán finančního odškodnění a nebylo dosaženo shody v záležitosti usnesení o sterilizaci, které by zlepšilo současnou směrnici z hlediska lidských práv.¹⁴ Takové nařízení by mělo být vytvořeno na základě doporučení ombudsmana, který vyzýval k tomu, aby do zákona o informovaném souhlase byla začleněno, že mezi poskytnutím informace o povaze a dopadech sterilizace a vyjádřením souhlasu uplynula přiměřená doba, která by neměla být kratší než sedm dní.¹⁵

PŘETRVÁVAJÍCÍ PROBLÉMY TÝKAJÍCÍ SE ZÁKONNÝCH OMEZENÍ V PŘÍPÁDECH PORUŠENÍ PRÁV NA OCHRANU OSOBNOSTI

18. Právní rámec a precedenční právo o promlčecí lhůtě pokud jde o porušení práv osobnosti v České republice zůstává neuspokojivý v tom, že obětem nucených sterilizací je odepřena účinná náhrada a možnost kompenzace vzhledem k tříleté promlčecí lhůtě, která se vztahuje na předložení případů týkajících se práv osobnosti soudu.

19. České precedenční právo v otázce promlčecí lhůty není ve skutečnosti konzistentní¹⁶. I přes fakt, že Nejvyšší soud České republiky v roce 2007 nejméně v 7 případech¹⁷ rozhodl, že promlčecí lhůta se nevztahuje na žádosti týkající se práv osobnosti, schůze občanského a

11 Ibid.

12 Dopis od ombudsmana

13 ČSR LP-252.3-19.11.71 o vykonávání sterilizací, ze dne 17.12.1971. Více informací na: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/aktuality/USNESENI-VLADY.pdf>.

14 Id.

15 Konečné stanovisko veřejného ochránce práv v záležitosti sterilizací vykonaných v rozporu se zákonem a navrhovaná nápravná opatření. s. 77. Více informací na: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ENGLISH/Sterilisation.pdf

16 30 Cdo 1542/2003.

17 Zmíněných 7 případů je následujících: 30 Cdo 3592/2006, 30 Cdo 154/2007, 30 Cdo 739/2007, 30 Cdo 744/2007, 30 Cdo 792/2007, 30 Cdo 997/2007, and 30 Cdo 1522/2007.

obchodního výboru a 31 soudců Nejvyššího soudu rozhodli o zvrácení precedenčního práva Nejvyššího soudu, podpořili rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci a potvrdili tak rozhodnutí, že promlčecí lhůta se ve skutečnosti vztahuje na nároky týkající se porušení práv osobnosti.¹⁸ Rozhodnutí bylo zveřejněno ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, známé jako tzv. zelená sbírka, která obsahuje nejzásadnější soudní případy v České republice. V důsledku zveřejnění shora zmíněného rozhodnutí v „zelené sbírce“ změnil Nejvyšší soud svoje precedenční rozhodnutí potvrzené velkým senátem Nejvyššího soudu v případě č. 31 Cdo 3161/2008. ERRC očekává, že tento nový precedenční případ bude v budoucnu českými soudy následován.¹⁹ Toto účinně znamená, že oběti nucených sterilizací, které podají žalobu po uplynutí tříleté promlčecí lhůty od doby, kdy si uvědomí, že podstoupily nucenou sterilizaci, nemají nárok na nápravu. Pro tyto ženy je nesmírně složité se pohotově přihlásit z řady důvodů včetně studu, nedostatku povědomí o možnosti odškodnění a snahy traumatickou událost zapomenout. Navíc některé z žen byly informovány nebo si uvědomily, že byly sterilizovány, až řadu let později.

PŘÍPADOVÁ STUDIE – ODDELENÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE, KRAJSKÝ ÚŘAD MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE, OSTRAVA

20. Pro podání stížnosti ke krajskému úřadu neexistují žádná obecná pravidla, každý z nich má svoje vlastní. V šetřeném případě Oddělení zdravotní péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje v Ostravě (KUMSK), konkrétní pravidla pro stížnosti zahrnují následující:

Článek 5

Přijetí a vyřizování stížností

[...]

(6) Příslušná oddělení jsou povinna vyšetřit případ a do 60ti dnů poslat stěžovateli na jeho stížnost odpověď. [...] Odpověď bude zejména informovat, zda stížnost jako taková nebo její části je považována za přijatelnou, částečně přijatelnou nebo nepřijatelnou.

(7) V případech, kdy stížnost vzhledem ke své složitosti nemůže být projednána v rámci dané lhůty, jsou oddělení před uplynutím standardní doby o tomto povinna písemně informovat jedince, který stížnost podal, uvést důvody tohoto prodloužení a informovat stěžovatele o nové lhůtě. [...] Pokud není možné stanovit novou lhůtu, bude udělena lhůta 60 dní. Před jejím uplynutím předloží oddělení informace o stávajícím stavu případu a pokud je to možné, uvedou novou lhůtu.

[...]

(10) Opakovaná stížnost k případu, která byla již projednána, nebude přijata, pokud neobsahuje nové informace poskytující důvod pro nové vyšetřování nebo nová opatření, a to až do doby dokud stěžovatel nové informace neposkytne.

(11) Pokud případ čeká na projednání u soudu nebo je záležitostí jakéhokoliv probíhajícího procesu, vyšetřování bude zastaveno a stěžovatel bude o tomto informován.²⁰

21. Zaměstnanci KUMSK informovali ERRC, že podle všeobecných kompetencí krajských úřadů nejsou schopni vést vlastní vyšetřování, sbírat informace, vyslyšet svědky nebo vést jakékoliv jiné kroky s výjimkou přezkoumání předložené dokumentace. KUMSK také nemůže poskytovat odškodnění nebo jednat v případech jednotlivých selhání.

22. Díky iniciativě české neziskové organizace Vzájemné soužití, která pomáhá obětem nucené sterilizace, bylo objeveno 20 obětí, které nikdy předtím nepodaly žalobu. Byla jim poskytnuta pomoc s odvoláním se na krajský úřad. Z 20ti stížností odmítla KUMSK čtyři, protože kliniky/

18 Rozhodnutí č. 1 Co 63/2003 vydané v roce 2008 jako R 4/2008.

19 V roce 2006 Krajský soud v Praze nařídil v projednávaném případě obžalovanému zaplatit finanční odškodnění za nehmotnou škodu způsobenou žalobci. Rozhodnutí bylo v prosinci 2006 zrušeno Vrchním soudem v Praze, který rozhodl, že žaloba podléhá promlčecí lhůtě. V roce 2007 Nejvyšší soud anuloval rozhodnutí Vrchního soudu a poslal případ zpět k novému projednání. Během nového přelíčení Vrchní soud v roce 2008 znovu rozhodl, že žaloba podléhá promlčecí lhůtě. Následně v roce 2008 velký senát Nejvyššího soudu přijal stanovisko uveřejněné v „zelené sbírce“ jako R 4/2008.

20 Pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností, Moravskoslezský kraj, Rada kraje. Schváleno 8. července 2010.

nemocnice jsou pod přímým dohledem Ministerstva zdravotnictví. Ze zbývajících případů bylo 13 případů vyloučeno, protože neobsahovaly kompletní informace, jeden byl odložen, protože v něm probíhalo policejní vyšetřování a dva případy čekají v současné době na projednání KUMSK.

23. Pro většinu nuceně sterilizovaných žen je složité poskytnout KUMSK příslušnou dokumentaci. V některých případech se lékařské záznamy ztratily při povodních nebo požáru, v jiných nejsou zkrátka k dispozici – a toto není nijak odůvodněno. Některé ženy své lékařské záznamy nikdy po opuštění nemocnice neobdržely a v současné době nemají informace, které potřebují k tomu, aby se dostaly ke svým záznamům v archivech (např. když si nepamatují jméno doktora nebo přesné datum operace). Fakt, že KUMSK nemohou vést vlastní vyšetřování, značně komplikuje obětem přístup ke spravedlnosti.
24. Co je důležitější, KUMSK mají velmi omezené pravomoci, aby podnikly další kroky v případech, kde shledají porušení práv pacientů a měly by potvrdit, že bylo trvale poškozeno zdraví pacienta kvůli zanedbání lékařské péče nebo zákroku, který porušil zásady kvalitního lékařského ošetření. V takových případech musí KUMSK postoupit případ žalobci: V předcházejících případech nucených sterilizací postoupených přímo žalobci zabránila dalším krokům promlčecí lhůta. Toto nebylo vyřešeno odvoláním se k oddělení zdravotní péče krajského úřadu, jak navrhovala kancelář ombudsmana a ženy se stále nemohou dovolat spravedlnosti.

SOUDNÍ JEDNÁNÍ V PROBÍHAJÍCÍCH PŘÍPADECH NUCENÝCH STERILIZACÍ

25. V současné době čekají na projednání u Evropského soudu pro lidská práva tři případy nucených sterilizací vedené proti České republice.
26. V případě Heleny Ferencíkové, romské ženy, která byla sterilizována bez jejího informovaného souhlasu v roce 2001, jak bylo citováno ve zprávě předložené ERRC Výboru v roce 2005, došlo k následujícímu vývoji:
27. V lednu 2007 určil Vrchní soud v Olomouci, že sterilizace, kterou podstoupila paní Ferencíková, byla nezákonná. Soud nicméně konstatoval, že nárok na finanční odškodnění podléhá promlčecí lhůtě. ERRC a místní partnerské organizace se odvolaly proti rozhodnutí k Nejvyššímu soudu v dubnu roku 2007 a ten případ v březnu 2009 zamítl. Následně v květnu 2009 byla podána žaloba u Ústavního soudu, která byla v říjnu 2009 zamítnuta. 15. dubna 2010 ERRC a jeho partnerská organizace podaly přihlášku u Evropského soudu pro lidská práva odvolávající se na porušení článků 3, 8, 12, 13, 14 a Protokolu č. 1, článku 1 Evropské úmluvy o lidských právech (ECHR).
28. Druhý případ se týká paní Červeňákové, romské ženy, která podstoupila sterilizaci v roce 1997 ve věku 21 let poté, co porodila své druhé dítě. Případ byl podán společně ERRC a Ligou lidských práv u civilního soudu v listopadu 2005. V říjnu 2007 Krajský soud v Ostravě rozhodl, že sterilizace byla nezákonná a nařídil nemocnici zodpovědné za nezákonnou sterilizaci paní Červeňákové vyplatit jí odškodnění ve výši 500 000 Kč (přibližně 20 000 EUR). V odvolacím řízení v listopadu 2008 potvrdil Vrchní soud v Olomouci nezákonnost sterilizační procedury, ale anuloval rozhodnutí o finančním odškodnění s odůvodněním, že nárok podléhal promlčecí lhůtě. V případě bylo podáno odvolání k Nejvyššímu soudu v dubnu 2009, kde stále čeká na projednání. Současně byla v červenci 2009 podána žádost u Evropského soudu pro lidská práva. Žádost u Evropského soudu se odvolávala na porušení článků 3, 8, 12, 13, 14 a Protokolu 1, článku 1 ECHR.
29. Třetí případ se týká romské ženy ze severních Čech, která byla v roce 2003 ve věku 33 let sterilizována bez informovaného souhlasu v souvislosti s porodem svého čtvrtého dítěte. Řízení občanského soudu bylo zahájeno v roce 2005 a v roce 2008 bylo vydáno rozhodnutí, ve kterém soud první instance rozhodl, že sterilizace byla nezákonná a nařídil nemocnici zaplatit 50 000 Kč (přibližně 2 000 EUR) jako náhradu škody sterilizované romské ženě. Vzhledem k tomu, že odškodnění bylo desetkrát nižší než v případě paní Červeňákové, bylo v roce 2009 podáno odvolání k rozhodnutí o výši odškodnění a v listopadu Vrchní soud v Praze zvýšil výši odškodnění a nařídil nemocnici zaplatit klientce jako odškodnění 200 000 Kč. ERRC společně s Ligou pro lidská práva podali v roce 2008 stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva napadající efektivnost vyšetřování provedené sterilizace. Případ v současné době čeká na projednání.

KOMENTÁŘ K INFORMACÍM POSKYTNUTÝM VLÁDOU ČR VÝBORU CEDAW V TĚCHTO ZÁLEŽITOSTECH

30. Ve své zprávě pro CEDAW stát poukazuje na výsledky svého předchozího výzkumu, ve kterém bylo prozkoumáno 50 stížností a uvádí, že ve 44 případech nebyly plně dodržovány směrnice, které byly v té době v platnosti, zatímco ve 36 případech toto bylo způsobeno administrativními nedostatky. Pochybnosti o autentičnosti podpisů byly zjištěny v osmi případech.²¹
31. Stát neposkytuje žádné informace o tom, zda plánuje učinit kroky doporučené ombudsmanem, Radou lidských práv Vlády ČR, ministrem pro lidská práva a národnostní menšiny a čtyřmi orgány OSN (CEDAW, CERD, HRC a Všeobecný pravidelný přezkum při Radě OSN pro lidská práva (UPR)). Ve světle těchto fakt může Výbor zajímat, že vláda, která se ujala úřadu v květnu 2010, zrušila funkci ministra pro lidská práva a národnostní menšiny.

DOPORUČENÍ PRO KROKY VLÁDY

32. ERRC doporučuje Vládě ČR zavázat se k následujícím krokům:

- Dostát doporučením uvedeným ve zprávě „Konečné stanovisko veřejného ochránce práv v záležitosti sterilizací vykonaných v rozporu se zákonem a navrhovaná nápravná opatření“ z 23. prosince 2005, dále rozpracované a citované dalšími vládními úřady včetně ministra pro lidská práva a Rady vlády ČR pro lidská práva.
- Přijmout opatření, která zahrnují preventivní složky (legislativní změny týkající se zákona o informovaném souhlasu, doby mezi poskytnutím informací a vyjádřením souhlasu a osvětové kampaně pro pacienty a doktory), stejně jako kompenzace pro všechny oběti (finanční odškodnění a destigmatizační kampaň pro oběti);
- Novelizovat příslušnou legislativu týkající se promlčecí doby v případech osobnostních práv a upravit tříletý limit tak, aby začínal dnem zjištění situace a nikoli dnem zranění, neboť současná legislativa o promlčecí lhůtě zabraňuje v rámci českého právního systému velké většině nuceně sterilizovaných žen v přístupu ke spravedlnosti; a
- Zřídit, v legislativě i v praxi, odškodnění z milosti podle švédského vzoru mechanismů odškodnění pro oběti nucených sterilizací.

33. ERRC zdvořile žádá, aby Výbor položil státu následující otázky:

- Jaké legislativní kroky, pokud nějaké, stát podnikl, aby se vypořádal s nedostatky v současných právních předpisech o informovaném souhlasu a v zákoně o promlčecí lhůtě, které v současné době sterilizovaným romským ženám brání v dosažení právního odškodnění?
- Jaké kroky, pokud nějaké, stát podnikl, aby vyšetřil nedávné praktiky nucených sterilizací a zabránil tomu, aby se podobná porušení děla i v budoucnosti?

21 Společná čtvrtá a pátá periodická zpráva států: Česká republika, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen. 22. května 2009. Více informací na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/346/17/PDF/N0934617.pdf?OpenElement>